

Тема. Основні поняття міжнародної інформації і міжнародних інформаційних відносин

1. Закон України «Про інформацію».
2. Основні поняття міжнародної інформації і міжнародних інформаційних відносин

1. Закон України «Про інформацію»

(від 1992 року в поточній редакції с урахуванням внесених змін)

Цей Закон регулює відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації.

У цьому Законі вживаються такі терміни:

інформація - будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді;

документ - матеріальний носій, що містить інформацію, основними функціями якого є її збереження та передавання у часі та просторі;

захист інформації - сукупність правових, адміністративних, організаційних, технічних та інших заходів, що забезпечують збереження, цілісність інформації та належний порядок доступу до неї.

Крім того, під **інформацією** будемо розуміти документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі, навколишньому природному середовищі та інших державах.

Основними принципами інформаційних відносин є:

гарантованість права на інформацію;

відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією;

достовірність і повнота інформації;

свобода вираження поглядів і переконань;

правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації;

захищеність особи від втручання в її особисте та сімейне життя.

Основними напрямками державної інформаційної політики є:

забезпечення доступу кожного до інформації;

забезпечення рівних можливостей щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації;

створення умов для формування в Україні інформаційного суспільства;

забезпечення відкритості та прозорості діяльності суб'єктів владних повноважень;

створення інформаційних систем і мереж інформації, розвиток електронного урядування;

постійне оновлення, збагачення та зберігання національних інформаційних ресурсів;

забезпечення інформаційної безпеки України;

сприяння міжнародній співпраці в інформаційній сфері та входженню України до світового інформаційного простору.

Суб'єктами інформаційних відносин є:

фізичні особи;

юридичні особи;

об'єднання громадян;

суб'єкти владних повноважень.

Суб'єктами інформаційних відносин можуть бути також інші держави, їх громадяни та юридичні особи, а також міжнародні організації.

Об'єктом інформаційних відносин є інформація про події та явища в галузі політики, економіки, права, культури, охорони здоров'я, у соціальній, екологічній, міжнародній та інших сферах.

Право на інформацію. Кожен має право на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів.

Реалізація права на інформацію не повинна порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні та інші права, свободи і законні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб.

Гарантії права на інформацію. Право на інформацію забезпечується:

створенням механізму реалізації права на інформацію;

створенням можливостей для вільного доступу до статистичних даних, архівних, бібліотечних і музейних фондів, інших інформаційних банків, баз даних, інформаційних ресурсів;

обов'язком суб'єктів владних повноважень інформувати громадськість та засоби масової інформації про свою діяльність і прийняті рішення;

обов'язком суб'єктів владних повноважень визначити спеціальні підрозділи або відповідальних осіб для забезпечення доступу запитувачів до інформації;

здійсненням державного і громадського контролю за дотриманням законодавства про інформацію;

встановленням відповідальності за порушення законодавства про інформацію.

Право на інформацію може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку, з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості (беспристрастності) правосуддя.

Охорона права на інформацію. Право на інформацію охороняється законом. Держава гарантує всім суб'єктам інформаційних відносин рівні права і можливості доступу до інформації. Ніхто не може обмежувати права особи у виборі форм і джерел одержання інформації, за винятком випадків, передбачених законом.

Забороняється вилучення і знищення друкованих видань, експонатів, інформаційних банків, документів з архівних, бібліотечних, музейних фондів, крім встановлених законом випадків або на підставі рішення суду.

Основними видами інформаційної діяльності є створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорона та захист інформації.

За змістом інформація поділяється на такі види:

інформація про фізичну особу;

інформація довідково-енциклопедичного характеру;

інформація про стан довкілля (екологічна інформація);

інформація про товар (роботу, послугу);

науково-технічна інформація;

податкова інформація;

правова інформація;

статистична інформація;

соціологічна інформація;

інші види інформації.

Інформація про фізичну особу (персональні дані) - відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована. Не допускаються збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та захисту прав людини. До конфіденційної інформації про фізичну особу належать, зокрема, дані про її

національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження. Кожному забезпечується вільний доступ до інформації, яка стосується його особисто, крім випадків, передбачених законом.

Доступ до інформації. За порядком доступу інформація поділяється на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом. Будь-яка інформація є відкритою, крім тієї, що віднесена законом до інформації з обмеженим доступом.

Інформацією з обмеженим доступом є конфіденційна, таємна та службова інформація. Конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом.

Масова інформація та її засоби. Масова інформація - інформація, що поширюється з метою її доведення до необмеженого кола осіб. Засоби масової інформації - засоби, призначені для публічного поширення друкованої або аудіовізуальної інформації.

Інформаційна продукція - матеріалізований результат інформаційної діяльності, призначений для задоволення потреб суб'єктів інформаційних відносин.

Інформаційний продукт - документована інформація, підготовлена відповідно до потреб користувачів і представлена у формі товару.

Інформаційною послугою є діяльність з надання інформаційної продукції споживачам з метою задоволення їхніх потреб. **Інформаційна послуга** - послуга, орієнтована на задоволення інформаційних потреб користувачів шляхом надання інформаційних продуктів.

Інформаційна продукція та інформаційні послуги громадян і юридичних осіб, які займаються інформаційною діяльністю, можуть бути об'єктами товарних відносин, що регулюються чинним законодавством. Тобто інформація є товаром.

Відповідальність за порушення законодавства про інформацію. Порушення законодавства України про інформацію тягне за собою дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно із законами України.

Інформація є об'єктом права власності громадян, юридичних осіб і держави. **Право власності на інформацію** - це врегульовані законом суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження інформації. Підставами виникнення права власності на інформацію є:

створення інформації своїми силами і за свій рахунок;

договір на створення інформації;

договір, що містить умови переходу права власності на інформацію до іншої особи.

Інформація, створена організаціями (юридичними особами) або придбана ними іншим законним способом, є власністю цих організацій. Інформація, створена на кошти державного бюджету, є державною власністю.

2. Основні поняття міжнародної інформації і міжнародних інформаційних відносин

Міжнародна інформаційна діяльність полягає в забезпеченні громадян, державних органів, підприємств, установ і організацій офіційною документованою або публічно оголошеною інформацією про зовнішньополітичну діяльність України, про події та явища в інших країнах, а також у цілеспрямованому поширенні за межами України всебічної інформації про Україну.

Громадяни України мають право на вільний і безперешкодний доступ до інформації через зарубіжні джерела, включаючи телевізійне мовлення, радіомовлення і пресу.

Міжнародне співробітництво в галузі інформації здійснюється на основі міжнародних договорів, укладених Україною та юридичними особами, які займаються інформаційною діяльністю. Якщо міжнародним договором встановлені інші правила, ніж

ті, які містяться в законодавстві України, що регулює відносини в галузі інформації, то застосовуються норми міжнародного договору, укладеного Україною.

До основних понять міжнародної інформації відносять саме поняття “міжнародна інформація” і її складові компоненти: **міжнародний інформаційний простір, міжнародні інформаційні ресурси, інформаційний потенціал, національний інформаційний продукт і джерела інформації**:

Термін “Міжнародна інформація” має декілька значень:

- МІ – це документовані або публічно оголошені відомості про події та явища у міжнародному товаристві, які зафіксовані на матеріальних носіях з реквізитами, які дозволяють ідентифікувати ці відомості;

- МІ – це сукупність відомостей про систему міжнародних відносин, включаючи питання, які пов'язані з пошуком, аналізом та розповсюдженням інформації в системі міжнародних відносин;

- МІ – це інформація, яка вироблена в межах окремої країни, але поширюється в інших країнах;

- МІ – це інформація, що циркулює між державами та використовується в керуванні міжнародними процесами й розробці та реалізації стратегії зовнішньої політики;

- МІ – це складова глобальної комунікації між суб'єктами міжнародних відносин, які виникають у всіх сферах життєдіяльності держави і суспільства при одержанні, зберіганні та використанні інформації.

В цілому, міжнародна інформація орієнтована на забезпечення зовнішньої та внутрішньої політики, економічного курсу країн, національної безпеки, на розвиток міжнародних зв'язків і ефективної роботи міжнародних організацій та інституцій.

Міжнародну інформацію можна розглядати як:

1) сукупність відомостей про взаємини між країнами і народами;

2) сукупність відомостей, які циркулюють в міжнародному інформаційному просторі;

3) інформацію, яка вироблена в межах окремої країни, але поширюється в інших країнах.

Кожна країна формує свою стратегію інформаційної політики, в якій визначаються усі аспекти інформаційного забезпечення міжнародних відносин. При цьому, **інформаційна політика** - діяльність, спрямована на створення умов для отримання громадянами інформації, що задовольняє їхні потреби і інтереси, розвиток відповідних технічних засобів, що забезпечують створення і доставку інформаційних ресурсів ділового, розважального, науково-освітнього та іншого характеру, забезпечення міжнародних контактів і зв'язків держави і суспільства.

Так, наприклад, в США інформаційна політика має два аспекти: зовнішній і внутрішній. З одного боку, інформаційна політика спрямована на забезпечення національних інтересів у міжнародному інформаційному просторі, вона входить до воєнної доктрини США та американської стратегії безпеки - [**зовнішній аспект**]. з іншого боку, інформаційна політика США орієнтована на забезпечення доступу до інформації для кожного індивіда, на забезпечення прав інтелектуальної власності та авторських прав, а також на забезпечення інтелектуальних прав певних верств суспільства [**внутрішній аспект**].

Інформаційна політика України спрямована на захист власного інформаційного простору, збереження інформаційного суверенітету і забезпечення інформаційної безпеки держави.

Функції міжнародної інформації полягають в узагальненні та професійній оцінці інформації, в прогнозуванні міжнародних правових та економічних наслідків прийняття рішень, у розробці обґрунтованих рекомендацій для їх реалізації.

Інформація належить до глобальних проблем світу, тому одним із понять МІ є поняття **міжнародного інформаційного простору**, який характеризується наступними показниками:

- територією розповсюдження інформації за допомогою компонентів міжнародних та національних систем зв'язку;
- інфраструктурою, тобто технологічними засобами і можливостями для зберігання, обробки і розповсюдження інформації по вертикалі і горизонталі;
- наявністю міждержавної і національної комунікаційної політики, як комплексу принципів і норм, що регулюють функціонування та використання міжнародної інформації світовим співтовариством;
- наявністю міжнародних і регіональних угод у галузі комунікацій, що базуються на розумінні міжнародної ролі інформаційних процесів;
- можливостями доступу до інформації для громадськості та участю міжнародного співтовариства у загальній системі зв'язку.

Інформаційний простір – це система спільного використання національних інформаційних ресурсів за узгодженими сферами і напрямками діяльності. **Інформаційний простір** - сукупність банків і баз даних, технологій їх супроводу і використання, інформаційних телекомунікаційних систем, що забезпечують інформаційну взаємодію організацій і громадян та задоволення їхніх інформаційних потреб. Основними компонентами інформаційного простору є інформаційні ресурси, засоби інформаційної взаємодії, інформаційна інфраструктура.

Міжнародний інформаційний простір визначається конституційними нормами окремих держав, міжнародними угодами та технічними засобами забезпечення інформацією. Він складається із державних (національних) інформаційних просторів, регіональних територіальних просторів.

Інформаційні ресурси – це засоби, запаси, можливості і джерела інформації, які визначають роль і місце держави в світі і виступають стратегічним показником національного багатства країни. **Інформаційний ресурс** - сукупність документів в інформаційних системах - бібліотеках, архівах, банках даних тощо, сукупність даних, організованих для ефективного отримання достовірної інформації. **Інформаційні системи** - системи збереження, обробки, перетворення, передачі, оновлення інформації з використанням комп'ютерної та іншої техніки.

Національні інформаційні ресурси є основою інформаційного суверенітету України, до яких відноситься вся належна Україні інформація, незалежно від змісту, форм, часу і місця створення. Інформаційний суверенітет України забезпечується:

- виключним правом власності України на інформаційні ресурси, що формуються за рахунок коштів державного бюджету;
- створенням національних систем інформації;
- встановленням режиму доступу інших держав до інформаційних ресурсів України;
- використанням інформаційних ресурсів на основі рівноправного співробітництва з іншими державами.

Інформаційний потенціал – це сукупність інформаційних засобів країни, що включають комп'ютерні мережі, національну систему інформації (національну інфраструктуру), сукупність самої інформації в різноманітних її різновидах. Сюди входять також інформаційно-аналітичні служби, видавництва, кіно, засоби масової комунікації і електронні видання.

Національний інформаційний продукт – матеріальний або нематеріальний результат інформаційної діяльності, що створюється за допомогою поєднання інтелектуальної діяльності людини та синтезованих засобів зв'язку.

Джерела інформації – це передбачені або встановлені законом носії інформації, до яких входять документи, інші носії, що зберігають інформацію, повідомлення засобів масової комунікації, фундаментальну інформацію або публічні виступи.

Тема: Поняття та функції міжнародної інформації та міжнародних інформаційних відносин

1. Поняття міжнародної інформації.
2. Предмет міжнародних інформаційних відносин.
3. Об'єкти та суб'єкти міжнародних інформаційних відносин
4. Функції міжнародної інформації.

Інформація — це цілеспрямовані знання про об'єкти, представлені в різноманітних моделях.

Міжнародна інформація — це документовані або публічно оголошені відомості про події та явища у міжнародному співтоваристві (міжнародному інформаційному просторі), зафіксовані на матеріальних носіях з реквізитами, які дозволяють ідентифікувати ці відомості.

Ці явища можуть ставати суб'єктами міжнародного права.

Коли явища зафіксовані на матеріальних носіях, то вони будуть ставати предметами речового, майнового міжнародного права. Тобто вони можуть оскаржуватися, їх можна подавати в арбітражний суд, з ними можна працювати як із звичайними

З одного боку ми інформація — це не матерія, а з іншого боку — інформація може бути об'єктом міжнародного права. Незважаючи на приватний характер власності інформації, на те, що є фірми, є приватні особи, які володіють тими чи іншими масивами інформації, *відповідальність, за міжнародним правом, на міжнародній арені несе держава. І тому держава в спеціальному законодавстві контролює ті інформаційні ресурси, які перебувають на території певної країни.*

Процес одержання, зберігання та використання міжнародної інформації тісно пов'язаний з процесом глобальної комунікації між суб'єктами міжнародних інформаційних відносин, які виникають у всіх сферах діяльності держави і суспільства при одержанні, зберіганні та використанні інформації.

Міжнародна інформація є складовою глобальної комунікації, метою якої є з'ясування закономірностей взаємодії суспільства та інформації і формування інформаційного суспільства.

Міжнародна інформація орієнтована на забезпечення зовнішньої та внутрішньої політики держав, економічної стратегії країн, на забезпечення національної безпеки, прогресивний розвиток міжнародних відносин та міжнародного права. Кожна країна формує свою стратегію інформаційної політики, в якій визначаються усі аспекти інформаційного забезпечення міжнародних відносин.

Так, наприклад, в США інформаційна політика держави спрямована на забезпечення національних інтересів у міжнародному інформаційному просторі, вона входить до воєнної доктрини США та американської стратегії безпеки. Це зовнішній аспект. Внутрішній аспект інформаційної політики США орієнтований на забезпечення доступу до інформації для кожного індивіда, на забезпечення прав інтелектуальної власності та авторських прав, а також на забезпечення інтелектуальних прав певних версте суспільства.

Міжнародні інформаційні відносини визначаються інформаційними процесами і мають суб'єкти і об'єкти міжнародного співробітництва. Тому виділяють основні поняття міжнародної інформації, які визначають предмет міжнародних інформаційних відносин, об'єкти і суб'єкти таких відносин.

Складові компоненти міжнародної інформації (МІ)

- міжнародні інформаційні ресурси;
- інформаційний потенціал;
- інформаційна могутність;
- інформаційний продукт;
- міжнародний інформаційний простір; ;
- міжнародна інформаційна політика.

1. Інформаційні ресурси — це засоби, можливості і джерела інформації, які визначають роль і місце держави в світі і виступають показником національного багатства країни. Так, наприклад, в Конституції України та у Законі України «Про інформацію» написано: «Інформація є національною цінністю».

До поняття «інформаційні ресурси» входять: фундаментальна інформація, поточна інформація, документована і зафіксована на документальних носіях інформація, новітня інформація або ноу-хау.

2. Інформаційний потенціал доречно оцінювати за такими критеріями: стан інформаційної інфраструктури (мережі, інформаційні системи, кількість комп'ютерів і т. п.) і тенденції її розвитку, потужність наукового потенціалу і тенденції його розвитку, потужність поліграфічної промисловості і тенденції її розвитку, наявність і потужність вітчизняної індустрії культури і тенденції її розвитку.

Інформаційний потенціал — це сукупність інформаційних засобів країни, які включають інфоінфраструктуру, тобто:

- Інформаційні і комп'ютерні мережі і системи.
- Національну систему інформації.
- Сукупність різних видів інформації.
- Інформаційно-аналітичну структуру.
- Інформаційні служби та засоби масової комунікації.

3. Інформаційну могутність можна характеризувати за такими основними критеріями: наявність і потужність державної системи захисту інформації, національних виробників інформаційного продукту (інформаційних агентств, преси, телебачення, радіо), системи формування суспільної свідомості, зокрема системи зовнішньополітичної пропаганди.

4. Національний інформаційний продукт — це матеріальний або нематеріальний результат інформаційної діяльності, який має синтезований характер, оскільки поєднує в собі результати інформаційної інтелектуальної діяльності суспільства та технічні засоби інформаційного забезпечення. Компонентами національного інформаційного продукту є: технічні засоби зв'язку (обчислювальна техніка та інші новітні технології), супутникові форми забезпечення передачі інформації, кабельні мережі, бази і банки даних, аудіовізуальне забезпечення передачі інформації, новітні оп-волоконні мережі, традиційні засоби передачі інформації. На сьогодні більш ніж 200 ретрансляторів України передають міжнародну та національну інформацію безпосередньо у пам'ять електронне обчислювальних машин, що сприяє концентрації інформації, розвитку національного інформаційного продукту. В результаті створюється новий вид національного продукту, який може бути використаний, як матеріальне майно і як інтелектуальна власність.

5. Національний інформаційний простір — сукупність інформаційних потоків як національного так і закордонного походження, що функціонують на території держави.

Основною цінністю для суспільства й окремої людини поступово стають інформаційні ресурси. За цих обставин проблеми формування інформаційного простору як фактора забезпечення національних інтересів, безумовно, виходять на перший план. Особливої важливості це набуває в сучасних умовах швидкої глобалізації інформаційних процесів і прагнення розвинутих країн досягти безперечного інформаційного домінування заради розв'язання своїх національних завдань. Саме тому стає необхідним проведення ретельного аналізу теоретичних і практичних проблем забезпечення національних інтересів в інформаційній сфері.

5. Міжнародний інформаційний простір визначається, як:

Система спільного використання національних інформаційних ресурсів за узгодженими сферами і напрямками діяльності

Міжнародний інформаційний простір характеризується такими **чинниками**:

1. Територія розповсюдження інформації за допомогою глобальної системи комунікацій.
2. Інфраструктура або технологічні засоби і можливості зберігання, обробки і розповсюдження інформації по верти калі і горизонталі.
3. Наявність міжнародної та національної інформаційної політики, комплексу норм принципів, що регулюють функціонування та використання міжнародної інформації.
4. Наявність міжнародних угод в галузі комунікацій, які базуються на розумінні світової ролі інформаційних процесів, і їх впливу на розвиток цивілізацій.
5. Доступ до інформації світової громадськості і участь суб'єктів міжнародних відносин у загальній системі зв'язку.

6. Міжнародна інформаційна політика — стратегія, напрями і завдання держави у сфері збирання, зберігання, використання та поширення інформації та інформаційних ресурсів у системі міжнародних відносин.

1. 2. Функції міжнародної інформації

Функції міжнародної інформації полягають в наданні узагальнень та професійній оцінці інформації, в прогнозуванні міжнародних правових та економічних наслідків прийняття рішень у створенні обгрунтованих рекомендацій для їх реалізації. Через обмін та інтерпретацію інформації аналізуються і плануються політичні дії. Кожна країна розглядає міжнародні інформаційні процеси як об'єктивну реальність і шукає можливості співпраці з монопольними інформаційними центрами, які володіють 85% міжнародної інформації. Міжнародна інформація концентрується в міжнародних інформаційних потоках з безпрецедентним рівнем контролю над проходженням інформації, пропагандою ідей і створенням іміджів. Цей контроль дає можливість формувати зміст міжнародної інформації: добирати інформацію за певними напрямками і впливати на міжнародну громадську думку, культивуючи певні ідеї. Найбільшими корпораціями, які розповсюджують інформацію через інформаційні потоки, є: CNN, BBC, Rater, France Press, Acoiation Press.

Тема Шляхи переходу України до інформаційного суспільства

1. Особливості переходу України до інформаційного суспільства
2. Політичні і соціально-економічні умови переходу України до інформаційного суспільства.
3. Варіанти переходу України до інформаційного суспільства.
4. Основа Українського шляху переходу до інформаційного суспільства.
5. Національна програма інформатизації суспільства.

Особливості переходу України до інформаційного суспільства Український шлях до інформаційного суспільства визначається, як і для інших держав, її сьогоднішніми політичними, соціально-економічними і соціально-культурними особливостями.

До таких *особливостей варто віднести*: